

A lúd.

Alig van házi szárnyas, mely oly mélyen beleszövődött az ember gondolkodásába, mint ez; a minek oka az is lehet, hogy az ember sokszor oly önfeledt, mint a gyermek, a kinek jellemző szokása, hogy örömet foglalkozik azzal, a mit a szájához vihet. Ha nem volna oly jó enivaló a lúd, bizonyosan hamarabb napirendre térne fölötte az ember gondolatvilága.

Azt tartja a néphit, hogy az eleven lúddal való álmodás rossz hír érkezésének az előpostája; a hová a repülő lúd leszáll, oda rossz hír jön. Ha keresztelőre viszik a gyermeket s útközben ludakkal találkoznak, egész életében sokat fog az a gyermek a pletykák miatt szenvedni. A menyegzőre menő új párnak is rossz előjel a lúddal való találkozás. Ha a ludak nagy lármával fürdenek, eső lesz.

Csehországban ludakat patkolnak. A mely példányokat messzebb fekvő vásárhelyekre akarnak elhajtani, előbb kátrány- és homokkeverékkel beöntött szérűre terelik s annak a fölületéről egész réteg tapad a ludak talpára s megakadályozza a megsántulásukat.

A házi lúd őse a vetési, vagy vad lúd (Anser segetum) lehetett mely messze északon csakúgy megvan, mint nálunk. Azt a jégsirálylyal együtt, mint Herman Ottó mondja, az északi sark legmerészebb ostromlói, mikor hajókkal már jégbe rekedtek, még folyton északnak látják vonulni. A sarki nyílt tengerre, vagy a sarkon át a Föld tulsó oldalára-e, ki a megmondhatója?

Az északi vidékek tundráin (nyáron víz-, télen jég-sivatag) szintén élnek ludak s azok védelmül az önmagukat halottá tettetéssel is foglalkoznak. Összeesik vándorlásuk a vedlés idejével s mivel ekkor gyöngék, erőtlenségök tudatában veszély idején eltagadják magokat. Ellenség közeledtekor elnyújtott lábak és nyakkal terül-

nek végig a földön és mindig akad utas, a ki holtnak gondolva őket, elmegy mellettök a nélkül, hogy hozzájuk nyúlna. (Természettudományi Közlöny 1899. 149.)

Mikor az európai ludat Kolumbiába, a bogotai magas fősíkra elvitték, az első évben kevés tojást rakott s azoknak $\frac{1}{4}$ -e is terméketlen maradt; a kikelt libácskák fele elpusztult az első hónap folyamán, az életben maradtak pedig soká sinylették a behonosítást; 20 év kellett hozzá, míg a lúd ott hazafi lett.

Talán sehol sem hódította meg annyira a lúd az embert, mint Kínában, a hol jelvény-állat is az, a házassági hűség jelvény-szárnyasa. A vőlegény-jelölt azzal törekszik a jövődöbelje apját meglágyítani s ha az ajándék-lúd elfogadtatást nyert, a leány eljegyzettnek tekinthető. Úgy van az a szomszéd Koreában is. A kínaiak hiedelme szerint megerősíti a libamáj élvezete a vesét és beleket. Alig is van ott öreg lúd, a minő Gömörben egy markuskai háznál volt és 1896. áprilisban 33 életévet számlált és viszonylag magas korához elég fürgén mozgott.

Hesse-Wartegg a menyei birodalom Gyöngy folyóján (Jangtze-kiang) fölfelé gőzhajózott és számtalan olyan csónakház úszott vele szemben lefelé, a melyek lakói kizárólag libaköltéssel, neveléssel és lúdhizlalással foglalkoztak. »Isten ezen jó adományá«-t ott mesterségesen melegített kosarakban költik ki; 4 hét alatt előbújnak a tojásból a kis libák s ekkor a partok mentén kieresztik őket legelni, bogarászni naphosszant s a libuskák este rendszeren visszatérnek a csónakra, a mely rájuk nézve baromfi-udvar.

Európa népeinek gondolatvilágába is befurakodott a lúd. Kant-ról, a jeles bölcslőről beszélük, hogy élete végén magát lúdnak képzelte. A fölrobantott II. Sándor czárnak is »Te liba« volt az utolsó szava, melyet a bombavető nihilistára zúditott. Számrejtvény az, hogy:

keresztül egy egész friss magános nyomot találtam. Nézegettem, vizsgálgattam, de bajos volt meghatározni, hogy micsoda, mert csak nagy gömbölyű lyukakat lehetett látni, amint a jégkéreg a kásás hóba az állat súlya alatt beszakadt. Vagy szarvas, vagy disznó, az bizonyos, de hát melyik e kétfő közül? Abban állapotam mert végre alapos tanulmányozás után, hogy disznó, mert inkább széles a nyom, mint hosszú s ezt csakis disznó törhette oldalt szétálló vakkörmeivel. A nyom nagyságából és magános voltából pedig igyekeztem egy hatalmas vén remetét kimagyarázni.

Egy — Dianához küldött — fohász után bebujbujtam a sűrűbe s megindultam felfelé a csapán.

Mondhatom, hogy nem volt gyerekjáték. A félórai küzködés próbára tette türelmemet, igénybe vette minden erőmet. A sűrű vágás galyai embermagasságban úgy össze voltak fonódva, kuszálódva, hogy lehetetlen volt rajtok erőszakkal is keresztül törni magamat rendes, emberi pozitúrában — nemhogy csendben haladhattam volna. Pedig a zajt kerülnöm kellett, annál is inkább, mert elég lármát okozott úgyis a hó szakadozása, ropogása botosom alatt. Négykézláb, görnyedve, bujkálva tettem meg tehát a kacskaringós utat a bokrok alatt, hol nem volt olyan nagy a sűrűség. Lépten-nyomon hol a sapkámát sodorta le egy galy, hol a kabátomba akadt, vagy a szememet veszélyeztette kiszúrással. Vigyázva kellett minden egyes galyat kézzel elhárítanom az útból alapos erőlködés közepett s a mellett a nyomot és a kör-

nyezetet is folyton szemmel tartani. Hol lefelé, hol megint felfelé vitt a nyom a nagy hóban, majd megint visszafordult, a honnan elindult. Azt hittem már, hogy soha sem érem végét. De minthogy egyszer mindennek végének kell lenni, az én fáradságos utam is a befejezés felé közeledett. Nevezetesen nagy meglepéssel tapasztaltam a nyomok közelfekvéséből, hogy az eddig sietve haladó vaddisznó — mint a ki már nincsen messze ott-honától — meglassította lépteit és hogy a csapa egy határozott irányt vett fel, egyenesen egy kis dombnak tartva, melynek a bokrok között elszórt apró tisztásai derékig érő magas fúvel vannak benöve; kitűnő puha és száraz fekhelyül kínálkozva a vadnak. Tehát itt van a tanya.

A közelség tudata kétszeresen vigyázóvá tett s Manlicheremet lövésre készen két kézzel fogva, minden bokor alját jól szemügyre véve, lassan lopakodtam előre. A hóból kiálló puha fű és a helylyel-közzel változó kis tisztások itt már megkönnyebbitették feladatomat, lehetővé téve a zajtalan járást.

Két sűrű bokor között vitt el utam, melyen túl egy 20–25 lépés átmérőjű tisztás terült el. Amint én a két bokor között átbujva kilépek a tisztásra: egy nagy fújást és csörtetést hallok s a tisztás másik oldalán a velem szemközti bokor alól kidobja magát egy óriás fekete tömeg s villámgyors ugrásokkal igyekszik oldalt eltűnni a sűrűben. Egy önkéntelen mozdulattal tédre vetve magam, felrántom a fegyvert arcomhoz s amint előttem

Hova mentek huszan ludak?
Nem vagyunk mi huszan ludak;
Ha még annyin s meg félannyin,
Akkor volnánk huszan ludak.

Hányan voltak? Megmondjuk alább.

Mikor Mária Terézia királynő 1764 nyarán Váczon járt, a tiszteletére rendezett népnünepok között az is volt, hogy kifeszített kötélre fejjel lefelé, jó magasan, ludakat kötöttek ki s a mely boldog halandó valamelyiknek a fejét le birta szakítani, midőn alatta elfutott, 12 ezüst huszast kapott érte jutalmul.

Maszlaghy Ferencz írja (Rajna vidékén 1874), hogy Strassburgban a halászok játékaik között egyik legérdekesebb a libafogás. Az Ill folyón át vastag kötelet feszítenek ki s arra bizonyos távolságban könnyedén odaerősített több ludat függesztenek. Neki irányítják csónakjaikat a fiatal halászok és úgy törekszenek átsurranni alatta a sebes folyón, hogy egy-egy ficzánkólibát elcsípjenek; 10 közül 9 rendesen el nem éri s bepottyan a vízbe, aki pedig megragadta, az elől meg a csónak úszik el. Van nevetkezés, tréfa, fogadás bőven. Ez a játék csak a XIX. század közepe felé maradozott ki a gyakorlatból, most már csak az öregek beszélnek róla ott.

A szent-márton-napi (nov. 11.) lúdhöz régi magyar babona fűződik, főképp a Tiszamentén. Ha a szegycsontján sok a fehér folt, amit csak az lát, aki róla a nyáron pirult izletes húst leette, száraz lesz a tél erősen; ha több rajta a pirosság, fekete karácsony és erős télutó várható. Már II. Ulászló király 1514-iki 7-ik dekretuma úgy rendelkezik, hogy a jobbágyok évente két libát fizesenek uraiknak; egy fiatalit pünkösdkor, egy anyányit Márton püspök napjára.

Hogy a pozsonyi izraelita hitközség mikép jutott a gyakorlathoz, a magyar király részére Mártonnapi lúddal szolgálni, hitelesen ki nem deríthető; mert levéltárak

a XIX. század elején a város bombáztatásakor elégett. A közöttük élő hagyomány szerint azonban a küldöttség, mely IV. Bélához vitte a ludakat, vérengző tatár hadakon is keresztül bírt hatolni és ez alkalommal olyan csodák történtek velök, mint az Egyptomból való kiköltözés alkalmával: a tatárokat sötétség, békaeső, dögvész pusztította.

Más rege szerint III. Károly Pozsonyban ülte a Márton napot egyszer és ételfogói zavarban voltak, mert nem bírtak a királyi asztalra ludat szerezni. Ekkor a pozsonyi izraelita hitközség 6 kövér szép lúddal lepte meg a fejedelmi konyhát és kiváltsága ekkori keletű. Mária Terézia nem fogadta el tőlük a ludat, hogy velük találkoznia ne kelljen; de utóbb mégis csak elvállalta, spanyol fal mögé rejtőzött azonban, mikor a küldöttség megjelent.

A harmadik verzió úgy szól, hogy a XIX. század elején Ferencz császár-király Napoleon elől Pozsonyba menekült és egy ízben inkognitóban járva az utczákon, egy izraelita pecsenyész boltban remekül sült ludat látott; vett belőle, de másnap elrendelte, hogy ezentúl a pozsonyi izraeliták lássák el asztalát Márton napkor lúdpecsenyével. E szokás történetében nevezetes, hogy midőn a hitközség két felekezetre szakadt és mind a kettő magának tulajdonította a lúd felajánlási jogát, legfelsőbb helyről olyan ítélet jött, hogy neologokkal szemben az orthodoxoké marad a kiváltság.

A hitközség előljárója és rabbija nyilvános kihallgatáson adja át a királynak a 6 ludat ezüst tálczákon, nemzetiszín szalaggal fölkesítve. Erre a tisztességre 30—40 lúd pályázik; megkopasztásuk igazi művészettel megy végbe, rajta pihe nem maradhat, a májuk külön tálba megy. Hajdan saját tálczaikon adták át, de mivel ezek könnyen elvándoroltak az udvari kincstárba, ma már az udvari konyhából kapnak kölcsön tálakat.

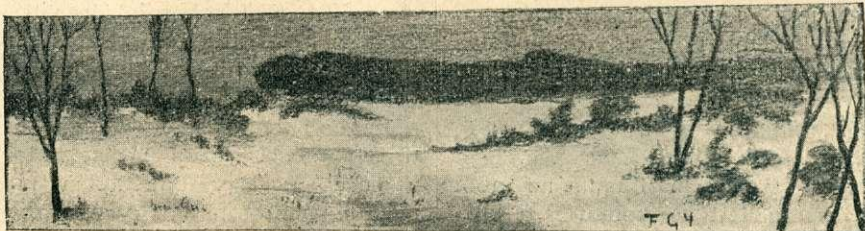
Rövid beszéd közben adja át a királynak a rabbi

a bokrok között keresztbe elrohan, inkább sejtett, mint látott vállapja tájkára irányítva a csövet — pontos célzás a pillanatnyi idő alatt lehetetlen volt — Diana nevében megnyomtam a ravaszt. Egy éles dörrenés patogott végig a hegyeken, azután visszaült megint néma birodalmára a csend.

A vadkan a lövésre megrogyott, majd talpra ugorva, egy kis ideig mozdulatlanul állt helyén, mint egy szobor.

Ezt a szokatlan viselkedését arra magyaráztam, hogy golyóm rosszul talált és a sebtől megdühödve támadni akar — s most ellensége után fülel, kémkedik. Gyorsan felugorva térdelő helyzetemből, egy rántással patronot cseréltem s félig felemelt fegyverrel vártam a támadást. — Nem úgy történt. Szegénynek eszeágában sem volt a bosszú. Talán épen eszméletét veszítette el akkor — s szemeire az örök sötétség fátyola borult, mikor megállt; mert egyszerre csak orrmányát magasra emelve, elkezdett sebesen saját tengelye körül forogni. Forgott-forgott mindig gyorsabban, örült tánczban lassan lefelé haladva. Majd midőn a tisztás közepére ért, elvágódott a havon, örökre pihenni.

A különös jele-
nettől egészen elkép-
pedve, sóbálványává
válva álltam ott s

csak akkor tértem magamhoz bámulatomból, midőn elterült a fehér ravatalon. Szegény pára utolsó haláltusáját vívta. Erős rugdalózás között hörögve verte össze hatalmas agyaráját, miközben a véres tajték habozva ömlött ki szájából, világos pirosra festve a fehér hőszőnyeget. Bármily ijesztő, vízözönelőtti szörnyetegnek nézett is ki az óriás állat torzonborz, tüskés fekete csuhájában, mégis megesejt rajta a szívem, amint üvegesedő szemével búcsuzott a földi élettől.

Hogy ő is elérzékenyült volna-e, ha megfordítva történik az eset, hogy ha ő áll felettem és én fekszem hörögve a havon, azt nem tudom.

A golyó a lapoczka mellett hatolt be s a túlsó oldalon a gerincz alatt állt meg, utat törve magának egész a bőrig. Az agyar hossza 24 cm. A kant magát nem mérhettem meg s így súlyát nem tudom, a lenyűzött bőre azonban 29 kgramot nyomott. Társát, melylyel pár nap előtt együtt barangolt, nem bírtam megtalálni sehol. Valószínűleg valamin összekülönböztek s elszakadtak egymástól.

Hogy pedig a válás nem volt nagyon barátságos, azt bizonyítja az a 15 cm. hosszú, csontig ható friss hasítás, mit vállapján a búcsu emlékére viselt.

Gy. Takách Gyula.

a ludakat és engedelmet kér, hogy kalapját föltesse és úgy héber nyelven áldás-imát mondhasson a királyért. Ma a ludak a király asztalára nem kerülnek, az udvar népe fogyasztja el. 1892-ben 8 ludat nyújtottak át Bécsben, 4-et a királynak, 2-öt a királyasszonynak, 2-öt a menyének. Annyit, mit a főnebb közölt számrejtvény mond.

Torda-Aranyosban, a régi aranyos-széki székelyek,

úgy ír Dr. Jankó János, mikor a must új borra megfordult s a földmives arra az évre minden gazdasági dolgát elvégezte, megölik a Szent-Márton lúdját, behívják a jó komát s együtt nagyot esznek. Ráfogják pedig a kövendiek a bágyoniakra, hogy a kinek Bágyonban erre a napra lúdja nincs, az lop; mert kell, hogy Szent-Márton napján legyen neki is jósló madara és pecsenyéje.

Hanusz István.

VADÁSZAT.

A párisi vadászati kiállítás Budapesten.

A m. k. Földmivelésügyi Ministerium a párisi kiállításon elért nagy sikerei révén elhatározta, hogy az összes csoportkiállításait a magyar közönségnek itthon is bemutatja ugyanúgy összefoglalva, mint a hogyan Párisban voltak.

A nagy gondossággal becsomagolt tárgyak már meg is érkeztek és a városligeti iparcsarnokban vannak most elhelyezve; mert ez a nagy csarnok kínálkozott legalkalmasabbnak a kiállítások újból való rendezésére.

Mihelyt a téli zord idő enyhébbre változik, megkezdődik ott a serény munka újból és remélhető, hogy április végére be is fejeződik. Bizonyára rajta lesz mindenki, hogy a mindenről gondoskodó minister óhaját teljesítse és hogy május hó elsejére megnyiljék a közönségnek a kiállítás csarnoka.

A vadászati kiállítás itt is külön része lesz az egésznek. Ugyanaz a tájkép, ugyanaz a panoráma fogja gyönyörködtetni a nézőket és ebben hasonlóan fognak elrendeztetni az állatok is, hogy arról a sikerrel tanuskodjanak, amelyet Párisban értek.

Itt ugyan valamivel nagyobb alapterület áll

Részlet a párisi vadászati kiállításból: Farkasok támadják a vadkant.